שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו

ואלו הן פסח מצה ומרור פסח על שום

שפסח המקום על כתי אבותינו במצרים

פסח וגו׳] מצה על שום שנגאלו אבותינו

ממצרים [שנאמר °ויאפו את הבצק אשר

הוציאו ממצרים וגו'] מרור על שום שמררו

המצריים את חיי אבותינו במצרים שנאמר

חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא

לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים

ילפיכך, אנחנו חייבים להודות להלל לשבה

לפאר לרומם להדר לברך לעלה ולקלם *למי

שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו

הוציאנו מעבדות לחרות מיגון לשמחה

ומשעבוד לגאולה ונאמר לפניו הללויה *עד

היכן הוא אומר בש"א עד אם הבנים שמחה

ומאבל ליום מוב ומאפלה לאור

בעבור זה מאי לכתוב אלא בעבור מצה ומרור הוא דאתא: לפיכך אנחנו חייבין:

בבי לריך להנכיה . כשהוא אומר מלה זו שאנו אוכלין : בשר אין מגביה - כשהוא אותר פסח שהיו אבותינו (במלרים) אוכלים לא יגביה הבשר שהוא זכר לפסח: ה"ג בשר איט לריך להגביה ולא עוד אלא שנראה כמקדים כו': אין לריך להגביה . דהא לא מלי

תורה איר למימר פסח זה: רב יוסף ורב שבת מאורי עינים היו: כא כוא דאמר . בסופה דהחי פירקה (דף קכ-) אחד זה ואחד זה דרבק : חחת

שנאמר °ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר שנים ישב"ם בותני שלשם דברים כלנו . פירש) [שפירש] משמן* : 05 בבי לריך שיאמר . פסוק זה ואותנו הוליא משם שלריך להראות ["יוימררו את חייהם וגו"] "בכל דור ודורשם אחת עלמו כחילו ילא משם שאף אותנו גאל הקב"ה: לריך לסנבים. כשחומר מנה זו שחט חוכלין מרור ממצרים שנאמר °והגדת לבגך ביום ההואס יי זה שאנו אוכלין כדי להראותן למסובים ותחבב מלוה בעיניהן וכן בתשובת הגאונים דהא דאמר לריך להגביה הייט אַ במל׳ זו דאגדת׳:נשר.של *מיני תכשילין [נוכיב ב אין לריך להגביה כשהן אומרים פסח שהיו אבותינו אוכלין ולא יגביה הבשר שהוא זכר לפסח: ס"ג כשר אין לריך להגביה ולם פוד אלה שנראם כמקדים בכמסו - אין לריך להגביה דהא לא מלי למימר פסח זה ולא עוד אלא אם היה מנביהו נראה כמי שמקדים בהמתו מחיים לפסח : פרם לסומין . מדכתיב זה משמע שיכירוהו בראיית העין: רב ששת ורב יוסף מאורי עינים הוו : קסברי רבנן . רב ששת

ורב יוסף: רב אמא בר ישקב סום שבמב: דאמר. בסופא דהאי פירקא (דף קני) אחד זה ואחד זה מדרבכן: כפין הגדה כתיב הכא בעבור זה וכתיב התם *°בננו זה מה להלן פרם *לסומא הניסדפוריים סקון. וכשם שנזמן שנית המקדש קיים פטור השתא נמי פטור ואינו מוליא אחרים ידי חובתן: בעבור פלה ומרור הוא דאמא . לכך אני אוכל מלה ומרור זכר למה שפשו לי בנאתי ממלריםורב ששתורב יוסף גזירה שוה לאגמרי: בותברי וסופם בגאולה . מסיים את ההגדה בברכת באולה והשתא לא מפרש היאך מברכין [מנסדר : אותה ולקמן פליגי בה רבי טרפון ורבי עקיבא בההיא ברכה דלרבי

סרפון פותח בברוך ואיט חותם בברוך מידי דהוה אברכת פירות וברכת המלות דכולה הודאה היא ולר' עקיבא חותם בה גמי בברוך לפי שמוסיף בה דברי ריצוי ובקשה: כן יגישנו וגו'. והיינו דעבדיכן כר"ע מחבירו ות"ק דקאמר וחותם בגאולה אינו תנא שלישי דא"כ אמאי שבדיכן כר"ע הואיל ורבנן פליגי עליה הא אין הלכה כר"ע מחביריו והא דקאמר ת"ק וחותם בגאולה ד"ה היא ולא בא למעע מילחייהו דר"ע ור"ע אלא לאשמטיכן שמסיימין בברכת גאולה דלא תימא אין מברכין כלל בסיום הגדה כי אם ברכת היין לבד על הכום השני וראיה לדבר במסכת כתובות בפרק אע"פ (דף היי) דאיכא נמי פלוגתייהו דר' טרפון ור"ע כה"ג דפליגי בסתם משנה דתנן הגיע זמן ולא נישאו אוכלת משלי ואוכלת בתרומה ר' טרפון אומר נותנין לה הכל תרומה ר"ע אומר מחלה חולין ומחלה תרומה וכי היכי דפליגי התם ר"ט ור"ע בפירושא דאוכלת בתרומה ולאו תלחא תגאי הוו הכי נמי פליגי תרוייהו הכא בפירושא וחותם בגאולה ולאו חלתא תגאי הוו שהתנא סתם דבריו בין הכא בין בכתובות והדר מפרש לה בפלוגתא דר"ט ור"ע וחותם דתנא קמא סיום בעלמא ואיע חותם דר"ט חתימת סוף ברכה היא: יםללוים. תיבה אחת היא כמו הילול כגון תחתיה [א] הנזרה והבניה (יחוקאל מא) וכמו כן כסיה: ידידים ויקרא שמו ידידיה (ש"ב יב) נתן הגביא קרא מהחתיה בא כן לשלמה: מרחביה . כמו מרחב: אפת . כלומר תיבה אחת היא ואין התיבה נחלקת לשנים: לרב מאי . מפליג פליג או אוסופי מוסיף אבל רבה פשיטא דפליג מדקאמר בלבד: **סביבי.** דודי ר' חייא: סללו בסך גיסא. בסוף שישה ויה בתחלת שיטה אחרת: בסלולים סרכה . בהלטיה הרבה וכולהו הלטיה דריש ליה הכי אלמא חיבה אחת היא: בססלה . חהלה לדוד: בססלה . תפלה לעני כי יעכוף תפלה למשה : בסודפה . הודו לה' כי טוב : שיר שבסורה . אז ישיר משה : משה משרפל כו' . כלומר באותו פשיטא לן דמשה וישראל באותה שעה שעלו מן הים תיקטהו ולא היה מקודם לכן אבל הלל דראשי חדשים וימים טובים מי תיקט: על כל פרק ופרק ועל כל בגזיר והצנין לפרשי בחותה שעה שענו מן הים תיקנוהו זנח היה מקודם נכן חבל הנל דרחשי חושים חוצים נו לביקו במשל של הנה לותר מו גאולתה כגון ורדיק שם אוא שדרך רגל ורגל ועל כל לרה שלא שבא עליהן . לישלא מעליא נקט כלומר שאם ח"ז תהא לרה עליהן ויושעו ממנה אומר אותה על גאולתה כגון חטכה: דוד אפרן . על המאורעות שאירעו : כל אלו . תפלות : כלל זה . בספר תהלים שאט אומרים על כל פרק ופרק : משם וישראל **אמרוהו**. דכתיב ביה בצאת ישראל ממצרים הים ראה וינום ואח"כ קבעו דוד בספרו: אפשר ישראל שוסטין אם פססיהן. מיציאת מצרים ועד דוד ולא אמרו עליו הלל: ד"ה פסלו של מיכה עומד כברי . באותו מקום דבימי דוד היה דכתיב ביה עד גלות כל הארץ (שופטים יה) וישראל אומרים הלל שכתוב בו כמוהם יהיו עושיהם בתמיה אלא ודאי על הים נאמר תחלה ושוב לא פסק כך שמעתי. ול"נ פיה שמדו בבכי כיטי הוא לגנאי כלומר שומד בשמחה : וישראל *אמרו לפניו ל"ג ואי גרס ליה מפרשינן ליה כמו בפני הבית בשודו קיים : כנגד ליבור. כנסת ישראל שנתנבא על גלותן והתפלל עליהן : נילוח וניגון לעסיד לכם . כל מקום שנאמר ניצוח למנצח בענינות לעתיד לבא הוא מדבר ולא ידשנא היכי משמע אלא הכי הוה קים להו: ע"י סורגמן . הוא אומר ואחר משמיע לרבים והיינו משכיל לוחש לחורגמן :

ודורם בגאולה . ת"ק לא פי' כילד ופליגי במילתיה ר"ט ור"ם ר' שרפון אינו חותם בברוך שלא היה מאריך בדברי בקשה ולא היה אומר אלא הודאה ור"ע סבר דחותם בה בברוך לפי שמאריך בדברי בקשה ואומר כן ה' אלהיט יגיעט כו' וקי"ל

וסתג שבין מא שוש"ש (עירובין דף מו:) הלכה כר' עקיבא מחבירו וכן מליט בסנהדרין (דף כה.) גבי לא ירבה לו נשים ובריש חוקת הבתים (ב"ב דף כה.) דפליגי תנחי במילתיה דתנא קמא* :

ה"ג ונאכור לפניו שירה חדשה (ה) וכן טדה לך שיר חדש על גאולתנו* . דהכי תניא במכילתא כל השירות לשון נקבה חוץ משירה דלעתיד דלשון זכר כטמר שהנקבה יש לה לער לידה אף כל הנסים יש אחריהם לער חוץ מלעתיד שאין אחריה לער וכן [שניש ואחרון ש'פ] יסד הפייט* בזולת אי פתרום שירות אלה לשון נקבה מיוסדים כי תשועתם כיולדה וגו' תוקף שיר אחרון כזכרים לא יולדים שירו לה׳ שיר חדש כו' וגרסיגן שם מן הזבחים ומן הפסחים שחגיגת ארבעה עשר נאכלת קודם לפסח

לפי שהפסח נאכל על השובע:

ובה"א יעד חלמיש למעינו מים וחותם בגאולה ר"מ אומר אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים ולא היה חותם רבי עקיבא אומר כן ה' אלהינו ואלהי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום שמחים בבנין עירָך וששים בעבודתך ונאכל שם (מן הפסחים ומן הזבחים) כו' עד בא"י גאל ישראל: גבן אמר רבא צריך שיאמר ואותנו הוציא משם אמר רבא ימצה צריך להגביה ומרור צריך להגביה בשר א"צ להגביה ולא עוד זה בעבור מצ' ומרו'דעא: אלא שנראה כאוכל קדשים בחוץ אמר רב אחא בר יעקב סומא פטור מלומר אף כאן פרם *לסומין איני והאמר מרימר שאלתינהו לרבנן דבי רב יוסף מאן דאמר אגדתא בי רב יוסף אמרו רב יוסף מ"ד אגדתא בי רב ששת אמרו רב ששת "קסכרי רבנן מצה בומן הוהדרבנן מכלל דרב אחא בר יעקב סבר *מצה (ה) תום' ד"ם כ"ג ונה׳ בומן הזה דאורייתא והא *רב אחא בר יעקב הוא דאמר מצה בומן הזה דרבנן לפניו שירה חדשה וכסוף נרסינן ונודה לך: קשבר כל דתקון רבגן כעין דאורייתא תיקון לרב ששת ולרב יוסף גמי הא ודאי כל דתקון רבנן *כעין דאורייתא תיקון הכי השתא בשלמא התם מדהוה ליה למיכתב *בננו הוא וכתיב בננו זה ש"מפרט לסו מין הוא דאתא אבל הכא אי לאו

נליון השים

בכ" קסברי רכנן מנה כוסיו דרבק פי׳ ים פ"ב מוס׳ : 9571 057

הגהות מהריב [א] רשב"ם ד"ה סללויה כו 'מהתים וכו 'כיב מחתים וכ"ל לכתוב תחת כפרש"י הם והנורה והבניה הוא כלליים דבכה:

צג א מיי פין מסלי

צד בנ מיי' פיח שם

צהד מיי׳ שם כלי ד ה'ה סיי תעג סעיף ז :

[ועים תוספות לפיל פג.

(השליה ד' קמב: קמג . כאריך בביאור דברי תוס' הללו]

רבינו הנגאל אמר רבא מצה צריך להנביה כשאים 'סצה זו שאנו אוכליו וכו' וכן

בשר אינו צריך להגביהו מפני שנראה כמסריש בשר ואוכל קדשים בחוץ סימא פסיל לומר הגדה כו' ואסיקנא כשר הוא לוסר הנדה דסצה בוסן הוה דרבע ואקשי' מכלל סצה בומןהוה דאורייתא והא אידו דאמר במוף דרכנן ופרקי' קשבר כל דרקינו רבנן כעין דארי' תקן. מאי בעבור

[סנהדרין ע"ח]: [לסימא כניינ]

ולמיל ל: יב

[סוחונד ב

וכרמנים

[לשם" :

רלפיל ::